

มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังต่อไปนี้

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน เป็นการศึกษาท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 26) ได้กำหนดไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรมกระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ ซึ่งมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของการศึกษาไทย ที่ได้กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข ตรงตามเจตนารมณ์ของแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2559 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 26) ที่มุ่งพัฒนาชีวิตมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ถือเป็น การสร้างคุณสมบัติที่เอื้อต่อการเจริญงอกงามของชีวิต ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเริ่มปลูกฝังตั้งใจแต่ละระดับปฐมวัย

นักวิชาการและนักศึกษากล่าวถึงหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัยในระดับปฐมวัยในทรรณะต่างๆ ดังนี้

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 84) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัยควรจัดเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อเหมาะสมกับความต้องการและธรรมชาติของเด็ก โดยมีจุดมุ่งหมายที่มุ่งให้เด็กได้เจริญเติบโตอย่างเหมาะสม

นภเนตร ธรรมบวร (2546 : 82) กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาระดับปฐมวัยไว้ว่าการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยถือเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายหลักในการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งหากพื้นฐานในขั้นนี้ไม่ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างสมบูรณ์แล้ว การเรียนรู้ในขั้นต่อไปย่อมยากที่ผู้เรียนจะพัฒนาได้ตามเต็มศักยภาพ

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 1) ได้กล่าวถึงโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ว่าเป็นหลักสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นมีการกำหนดปรัชญาในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละบุคคลตามศักยภาพ

ขวัญชัย สุลัยศรี (2547 : 6) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการเลี้ยงดูและการพัฒนาความพร้อมของเด็ก ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และ

สังคม ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเพื่อรับการศึกษาในระดับต่อไป

สมาคมอนุบาลการศึกษาแห่งประเทศไทย (STEM, 1994 : 52 ; อ้างถึงใน นภเนตร ธรรมบวร 2546. 36 - 37) ให้ความหมายของหลักสูตรปฐมวัยไว้ว่า หมายถึง กรอบโครงสร้างซึ่งกำหนดสาระเนื้อหา ที่เด็กต้องเรียนรู้ กระบวนการที่จะช่วยให้เด็กบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดคนอกจากนั้นยังได้เสนอแนวทางการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้คือ หลักสูตรปฐมวัยควรครอบคลุมพัฒนาการเด็กทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านสังคม อารมณ์สุนทรียศาสตร์ พัฒนาการสติปัญญา และภาษาโดยมีการบูรณาการเนื้อหาวิชาการที่มีความหมายต่อเด็กเข้าด้วยกัน โดยจัดสร้างบนพื้นฐานของสิ่งที่เด็กรู้และสามารถทำได้เพื่อการเรียนรู้ของเด็กมีความมั่นคง การวางแผนหลักสูตรควรบูรณาการสาระวิชาต่างๆเข้าด้วยกันเพื่อให้เด็กสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ที่มีความหมายต่อตัวเด็กสามารถส่งเสริมการเกิดทักษะความคิดรวบยอด และมีการส่งเสริมความเชื่อ ทศนคติและวัฒนธรรมของเด็กมีการกระตุ้นให้เด็กได้แลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น

กู๊ดแลนด์ (Goodland, 1959 : 570 ; อ้างถึงใน ยาวพา เดชะคุปต์. 2542 : 79) ยังได้กล่าวถึงหลักสูตรปฐมวัยไว้ว่า ควรเป็นการจัดให้เด็กสามารถค้นพบสิ่งต่างๆ ด้วยตัวเองทักษะที่ควรสอนให้เด็กเกิดพัฒนามี 2 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาและด้านทักษะ ไม่ควรให้เด็กเรียนแต่วิชาการเพียงอย่างเดียวจากพรรณานักวิชาการและนักศึกษา ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรในระดับปฐมวัย เน้นในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาความพร้อมความต้องการและธรรมชาติของเด็กคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้เด็กเกิดประสบการณ์การเรียนรู้และเกิดพัฒนาการในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม โดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อให้รู้จักการดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขสามารถเข้ารับการศึกษาในระดับสูงต่อไป การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงถือว่าเป็นการจัดการศึกษาที่แตกต่างจากการศึกษาในระดับอื่น ๆ โดยเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียนได้รับการพัฒนาและการส่งเสริมพัฒนาการในทุกด้านไปพร้อม ๆ กัน ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้เติบโตโดยมีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุล เหมาะสมกับวัย เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุขเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมและเป็นกำลังใจสำคัญของประเทศชาติต่อไป

จากการศึกษาเอกสารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 พบว่าเอกสารหลักสูตรการศึกษาในระดับปฐมวัย มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเริ่มอย่างจริงจังในปี พ.ศ. 2536 โดยในขณะนั้นได้จัดทำแนวการจัดประสบการณ์และพัฒนาต่อมาเป็นหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 และในปี พ.ศ. 2544 ก็ได้มีการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลง

ของสังคมและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงมีการปรับปรุงพัฒนา และได้เปลี่ยนชื่อเป็นหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างแบบยืดหยุ่นจึงมีความเหมาะสมที่หน่วยงานแต่ละแห่ง จะได้มีการนำไปปรับใช้ในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้เหมาะสมกับเด็กและสภาพแวดล้อมท้องถิ่น สามารถตอบสนองต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้เป็นอย่างดี

การวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและประเมินผลเป็นกิจกรรมที่สอดแทรกอยู่ในการเรียนการสอนทุกชั้นตอนเริ่มตั้งแต่ประเมินสภาพของผู้เรียนก่อนลงมือเรียน ประเมินพฤติกรรมขณะลงมือเรียน และประเมินการเรียนรู้ทั้งด้านความสามารถในการทำและความรู้สึกที่ได้จากการทำกิจกรรมมาแล้วดังนั้นการวัดและการประเมินผลจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนรู้บรรลุเป้าหมาย โดยช่วยชี้ให้เห็นว่า จะสอนนักเรียนในจุดใด เพื่อช่วยให้การพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นการประเมินเด็กอายุ 3 - 6 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาของเด็กโดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีพัฒนาการเร็วช้าต่างกันและสามารถพัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายได้ ถ้าเด็กได้รับประสบการณ์เสริมสร้างอย่างเพียงพอและเหมาะสม ซึ่งการประเมินพัฒนาการควรยึดหลักดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551 : 46 - 47)

1. ต้องประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกคน
2. ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
3. สภาพการประเมินต้องมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวันของเด็ก

โดยจัดการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติตามตารางกิจกรรมประจำวัน

4. จัดทำการประเมินอย่างมีระบบ มีการวางแผน การเลือกใช้เครื่องมือและการจดบันทึกเป็นหลักฐาน

5. ไม่ใช้การประเมินด้วยแบบทดสอบ เพราะไม่เหมาะสมกับวัย และระดับพัฒนาการของเด็กอายุ 3 - 6 ปี การประเมินเด็กควรจะขึ้นอยู่กับแหล่งข้อมูลหลายๆด้าน มิใช่ขึ้นอยู่กับคะแนนสอบสำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสมและควรใช้กับเด็ก 3 - 6 ปี ได้แก่ การสังเกตการณ์สนทนา การสัมภาษณ์การรวบรวมผลงานหรือชิ้นงานที่แสดงออกถึงการทำงานอย่างเต็มความสามารถในการพัฒนาการแต่ละด้านของเด็กเป็นรายบุคคล ทั้งนี้อาจมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กโดยการจัดทำเป็นแฟ้มรายบุคคล

การวัดและการประเมินพัฒนาการแต่ละด้านนั้น จากเอกสารการอบรมครูของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 25 - 30) ได้เสนอแนะไว้ดังนี้

1. การวัดและการประเมินความพร้อมด้านร่างกาย พฤติกรรม หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้มีเนื้อหาครอบคลุมและมีลำดับพัฒนาการตามขั้นตอน การวัดและการประเมินความพร้อมด้านร่างกาย จัดเป็น 5 ลำดับที่ต่อเนื่องกัน ดังนี้

1.1 ความแข็งแรง

ตัวบ่งชี้ด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแขน ได้แก่ การยื่นเหยียดแขนกางแขน ทั้งสองข้างหมุนไปข้างหน้าและข้างหลัง และเขย่งปลายเท้าพร้อมกับเหยียดแขนทั้งสองขึ้น ไปเหนือศีรษะ การดันพื้นด้วยลำตัวส่วนบน และการขว้างลูกบอลไกล

ตัวบ่งชี้ด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขา ได้แก่ การวิ่งอยู่กับที่ การกระโดดแบบควมบ้า การกระโดดขาเดียวเตะ การวิ่งแล้วหยุดได้ทันทีโดยไม่เสียทรงตัวและการยื่นย่อเข้าก้มลง

1.2 การทรงตัว

ตัวบ่งชี้ด้านการทรงตัว ได้แก่ การเหยียดลำตัวไปด้านข้าง การกระโดดขาเดียว เดินกอลิลา การทรงตัวด้วยเท้าข้างเดียว

1.3 ความอ่อนตัว

ตัวบ่งชี้ด้านความอ่อนตัว ได้แก่ การยื่นบิดลำตัวซ้ายขวา การนั่งเหยียดขาแก้มลำตัวเหยียดแขนและเตะหน้าแข้ง การเหยียดแขนแก้มลำตัว ถีบจักรยานในอากาศและการนั่งเหยียดเท้าจับมือจับคู่ไล่ลำตัว ความสัมพันธ์ระหว่างประสาทและกล้ามเนื้อ

1.4 ด้านประสาท

ตัวบ่งชี้ความสัมพันธ์ด้านประสาทตากับกล้ามเนื้อมือ ได้แก่ การรับส่งลูกบอล การโยนลูกบอลลงตะกร้า การกลิ้งลูกบอลให้กระทบเป้า การปาเป้า การตัดกระดาษตามแนวเส้นที่กำหนดตัวบ่งชี้ความสัมพันธ์ด้านประสาทตากับกล้ามเนื้อขา ได้แก่ การเดินถอยหลังตามเส้นที่กำหนด การเดินไปข้างๆ การเตะลูกบอลเข้าประตู และการกระโดดสลับเท้า

1.5 ความคล่องแคล่วว่องไว

ตัวบ่งชี้ความคล่องแคล่วว่องไว ได้แก่ การเคลื่อนไหวตามคำสั่ง การวิ่งเก็บของ การวิ่งซิกแซก การหลบหลีกสิ่งกีดขวาง และการเดินแบบเก้าอี้ตุ๊กตา

2. การวัดการประเมินผลความพร้อมด้านสังคม ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ควรจัดควรมีเนื้อหาที่ครอบคลุมและมีลำดับพัฒนาการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 การปฏิบัติเพื่อตนเองตามคำสั่ง เช่น การแต่งตัวได้ การรับประทานอาหารเองได้ การใช้ส้วมเองได้ และการป้องกันการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองได้

2.2 การเลือกปฏิบัติเพื่อตนเองได้ เช่น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จมีคุณลักษณะเป็นผู้นำ หรือผู้ตามที่ดี การรู้จักช่วยเหลือ การรู้จักเสียสละ การรู้จักให้อภัย และแสดงความคิดเห็น

2.3 การเลือกปฏิบัติตามกฎและระเบียบของกลุ่ม เช่น การเข้าใจคำสั่งและบอกได้ว่าต้องทำอะไร แบ่งหน้าที่การทำงานอย่างทั่วถึงและทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามกำหนดเวลา

2.4 การเลือกปฏิบัติเพื่อผลงานของกลุ่ม เช่น การเล่นร่วมกับผู้อื่น การทำงานร่วมกับผู้อื่น

2.5 การปฏิบัติตามกฎข้อระเบียบของสังคม เช่น กิริยาจาสุภาพเรียบร้อยมีมารยาทในการพูด รู้จักยกย่องชมเชย มีความเกรงใจ ปฏิบัติตนตามประเพณีศาสนาได้เหมาะสมกับวัย การดูแลรักษาความสะอาด

3. การวัดและการประเมินผลความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ พัฒนาการทางด้านอารมณ์และจิตใจเป็นพัฒนาการทางด้านความรู้สึกซึ่งเด็กแสดงออก โดยทางกายเป็นส่วนใหญ่ เช่น การกระโดด ตะโกน ร้องไห้ เป็นต้น ดังนั้นการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดการให้มีเนื้อหาที่ครอบคลุมและมีลำดับพัฒนาการตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เช่น การอธิบายงานเกี่ยวกับตนเอง การรักษาสุขภาพอนามัยส่วนตัว การยืนยันตนเองเข้ากลุ่ม ห้องและโรงเรียน

3.2 ความรู้สึกที่ดีต่อบทบาทตนเอง เช่น การรอคอยโอกาสในการเล่นและการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตกลงกันในกลุ่มและในห้องเรียน

3.3 ความชื่นชมความสามารถของตน เช่น การรู้จักความสามารถของตนการเลือกงานได้ตรงตามความสามารถของตน

3.4 การเห็นคุณค่าของตนเอง เช่น การแสดงความมั่นคงในความต้องการความรู้สึกความสามารถในอันที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามที่ตั้งใจไว้

4. การวัดการประเมินผลความพร้อมด้านสติปัญญา เนื่องจากเด็กวัยนี้เป็นเด็กที่มีการเจริญเติบโตของสมองสูงสุด เด็กจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเสริมสร้างสมองอย่างต่อเนื่องกิจกรรมที่จัดทำขึ้นมีส่วนพัฒนาให้สมองของเด็กวัยนี้เจริญเติบโต ความพร้อมด้านสติปัญญาควรมีลำดับและการพัฒนาการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

4.1 ความสามารถในการรับรู้ เช่น การนับปากเปล่าได้ บอกรายละเอียดของสิ่งของได้โดยครู่ให้รูปภาพ เป็นต้น

4.2 ความสามารถในการจำแนก เปรียบเทียบ เช่น เปรียบเทียบ 2 สิ่งได้ตามเกณฑ์ที่ครูกำหนดให้ได้ เช่น สี ขนาด มิติ น้ำหนัก เป็นต้น

4.3 ความสามารถในการจัดหมวดหมู่ ประเภท เช่น บอกหรือจัดหมวดหมู่ของสิ่งของมีลักษณะเหมือนกันหรือต่างกัน ได้ เป็นต้น

4.4 ความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด เช่น บอกลักษณะร่วมได้ หรือคุณสมบัติรวมของสิ่งของต่าง ๆ ได้ 2 ลักษณะ หรือ 3 ลักษณะ เป็นต้น

4.5 ความสามารถในการหาความสัมพันธ์ เช่น บอกลำดับเหตุการณ์ก่อนหรือหลังจากเหตุการณ์ที่ครูกำหนดได้ เป็นต้น

4.6 ความสามารถในการหากฎเกณฑ์และหลักการ เช่น การอธิบายให้เหตุผลได้อย่างคล่องแคล่ว เป็นต้น

4.7 ความสามารถในการแก้ปัญหา เช่น การวิเคราะห์ปัญหา การสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาได้ เป็นต้น

4.8 ความคิดสร้างสรรค์ได้ เช่น ผลงานให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ เป็นต้น

5. การวัดและการประเมินผลความพร้อมด้านภาษา พฤติกรรมที่ควรจะวัดและประเมินความพร้อมด้านภาษา ควรมีลำดับพัฒนาการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.1 การรับรู้คำและข่าวสาร เช่น บอกหรือแสดงอาการรับรู้คำหรือประโยคได้บอกได้ว่าภาพนั้นเป็นภาพอะไร สิ่งนั้นเป็นอะไร

5.2 รู้และอธิบายความหมายของคำและข่าวสาร เช่น ปฏิบัติตามคำสั่ง/แนะนำได้ อธิบายความหมายของคำและภาพได้

5.3 การจับใจความสำคัญของข้อมูลและข่าวสาร เช่น บอกได้ว่าข้อมูลหรือข่าวสารนั้น ๆ กล่าวถึงอะไร เกิดขึ้นที่ไหน เวลาใด สรุปเรื่องราวได้ คาดหมายเหตุการณ์นอกเหนือจากเรื่องราวได้

5.4 พูดเสนอข่าวสารได้ เช่น พูดถ่ายทอดได้ตรงกับสารที่ได้รับ พูดแสดงความคิดเห็นจากสารที่ได้รับอย่างมีเหตุผล พูดสนับสนุนหรือโต้แย้ง ได้อย่างมีเหตุผล เหมาะสมกับวัย

5.5 เล่าเรื่องอย่างมีสาระสำคัญ เช่น เล่าเรื่องอิสรภาพของตัวเอง หรือการเล่าเรื่องไม่อิสระได้ เช่น การเล่าเรื่องจากภาพได้

5.6 พูดได้เหมาะสมกับกาลเทศะเช่น พูดคำสุภาพรู้จักใช้คำว่าสวัสดิ์ ขอบคุณ และขอโทษ

5.7 พุดได้อย่างสร้างสรรค์ เช่น พุดคำคล้องจองได้ เล่าเรื่องเกี่ยวกับตนเองได้ เล่าเรื่องจากจินตนาการ จากภาพ จากของจริง หรือทำทางพฤติกรรมหรือทำใบ้

สำหรับการวัดและประเมินพัฒนาการในระดับปฐมวัยนั้นเป็นการวัดพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา รวมถึงการวัดและประเมินผลความพร้อมด้านภาษา เพื่อสนองจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้มิใช่เป็นการวัดเพื่อตัดสินใจหรือสำหรับการวัดหรือประเมินที่ดีจัดทำโดยครูในห้องเรียนและระหว่างการจัดการเรียนการสอน ไม่ควรแยกกิจกรรมการวัดออกจากการสอบไม่ควรมีชั่วโมงการสอบ แต่ควรใช้วิธีการวัดประเมินผลพัฒนาการด้วยกันหลายวิธี ได้แก่

1. การสังเกต ครูสังเกตในขณะที่เด็กทำกิจกรรมหรือเล่น ทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคลในเวลาและสถานการณ์ต่าง ๆ หลาย ๆ ครั้ง โดยสม่ำเสมอ เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมที่แท้จริงของเด็ก และควรจดบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นตามเหตุการณ์ที่เป็นจริง อันจะเป็นข้อมูลในการเลือกจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับการพัฒนาเด็กต่อไป
2. การสนทนา การสนทนากับเด็กเป็นรายบุคคลจะช่วยให้ครูทราบถึงพัฒนาการด้านภาษา (การพูด การฟัง การสื่อสาร) และความคิดเห็นของเด็กตลอดจนสภาพแวดล้อมที่บ้านซึ่ง จะช่วยให้ครูเข้าใจเด็ก เป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาเด็ก
3. การสัมภาษณ์หรือการทดสอบปากเปล่า ข้อมูลที่ได้ช่วยให้ครูทราบถึงพัฒนาการทางภาษาการพูดที่บกพร่อง เช่น คำควบกล้ำ การพูดไม่ชัด นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบถึงพัฒนาการทางสติปัญญา ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และการคิดของเด็กแต่ละคน
4. การสะสมงาน ผลงานถือว่าเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความสามารถของเด็ก การสะสมผลงานควรเก็บเป็นระยะๆ และเรียงลำดับวันที่ทำจะช่วยให้ครูทราบถึงพัฒนาการด้านต่างๆของเด็กแต่ละคนอย่างต่อเนื่อง
5. การใช้แบบทดสอบที่เป็นรูปภาพ เป็นการบันทึกคะแนนอย่างเป็นทางการเพื่อช่วยให้ครูทราบถึงข้อมูลที่ต้องการ ครูอาจใช้แบบทดสอบที่เป็นรูปภาพ มีความครอบคลุมตรงตามจุดมุ่งหมายของพัฒนาการเด็ก และควรทำการทดสอบในสภาพแวดล้อมที่เด็กคุ้นเคย

การพัฒนาเด็ก

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

องค์การสหประชาชาติได้ประกาศใช้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ในปีพุทธศักราช 2533 และประเทศไทยได้ลงนามในภาคยานุวัติสารรับอนุสัญญาเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2536 ซึ่งมีสาระสำคัญมุ่งปกป้องและส่งเสริมเด็ก รวมถึงตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของเด็ก โดยประเทศที่ลงนามในอนุสัญญาจะต้องปกป้องและส่งเสริมสิทธิพื้นฐานของเด็ก 4 ประการ คือ (กรมการปกครอง. 2545 : 1 - 5)

1. สิทธิในการอยู่รอด เช่น สิทธิที่จะได้รับการบริการด้านสาธารณสุข สิทธิที่จะได้รับการจดทะเบียน และมีชื่อทันทีแต่แรกเกิดสิทธิในการมีชีวิตและการอยู่รอด คือ สิทธิของเด็กที่คลอดออกมาแล้วจะต้องมีชีวิตอยู่รอดอย่างปลอดภัย อนุสัญญา ฯ กำหนดว่ารัฐภาคีรับรองว่าเด็กทุกคนมีสิทธิที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดที่จะมีชีวิต และรัฐภาคีต้องประกันอย่างเต็มที่เท่าที่จะทำได้ให้มีการอยู่รอดและการพัฒนาของเด็ก (ข้อ 6) เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการเลี้ยงดูไม่ว่าโดยบิดา มารดา ญาติพี่น้องหรือรัฐ เพื่อให้อยู่รอดและเจริญเติบโต และมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีเพียงพอตามฐานะซึ่งหากครอบครัวไม่สามารถจะดำเนินการได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำ รัฐต้องเข้าไปให้การช่วยเหลือเด็กมีสิทธิที่จะได้รับการบริการด้านสุขอนามัยให้พ้นจากโรคภัยต่าง ๆ ที่จะทำให้เด็กเสียชีวิตหรือพิการ เช่น การมีสิทธิที่จะได้รับวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ การตรวจรักษาและการบริการด้านสาธารณสุขอื่น ๆ มีที่อยู่อาศัยไม่ถูกทอดทิ้งให้เป็นเด็กเร่ร่อน สิทธิที่จะได้รับอาหารในปริมาณที่เพียงพอและสะอาด สิทธิที่จะมีชื่อและสิทธิที่จะได้มีสัญชาติ เรื่องการได้สัญชาติมีการเข้าใจว่าเด็กจะต้องได้รับสัญชาติของประเทศที่เด็กนั้นเกิด ซึ่งไม่ได้หมายความว่าความเช่นนั้นเสมอไปแต่หมายความว่าเด็กทุกคนต้องไม่เกิดมาเป็นผู้ไร้สัญชาติ รัฐภาคีจะต้องดำเนินการให้เด็กมีสัญชาติใดสัญชาติหนึ่งไม่ว่าจะเป็นสัญชาติของบิดาหรือของมารดาหรือของประเทศที่เด็กนั้นเกิดก็ตาม เพราะการเป็นเด็กที่ไร้สัญชาติจะมีผลกระทบต่อชีวิตของเด็กนั้นอย่างร้ายแรงและเป็นเวลายาวนาน บางประเทศไม่ให้สัญชาติของตนต่อเด็กที่เกิดจากบิดามารดาชาวต่างประเทศ แม้ว่าจะเกิดในประเทศ แต่รัฐนั้นต้องจัดระบบการทำหลักฐานการเกิดเพื่อให้เด็กนั้นมีสิทธิที่จะไปยื่นขอสัญชาติของตนได้กับประเทศที่เด็กนั้นมีสิทธิ ประเทศไทยก็จัดอยู่ในประเทศที่ไม่ให้สัญชาติไทยกับเด็กที่มีบิดามารดาเป็นชาวต่างประเทศทั้งคู่ แม้ว่าจะเกิดในประเทศไทยก็ตาม แต่เด็กนั้นมีสิทธิได้รับสัญชาติอื่นตามบิดาหรือมารดาซึ่งเป็นไปตามกฎหมายของประเทศที่บิดาและมารดาเด็กมีสัญชาติจะกำหนดไว้และรัฐต้องจัดทำหลักฐานเพื่อให้เด็กนั้นได้รับสัญชาตินั้น ๆ ตามบิดาหรือมารดา ตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของไทย เด็กที่เกิดจากบิดาหรือมารดาที่มีสัญชาติไทยไม่ว่าจะเกิดที่ใดในโลกมีสิทธิที่จะได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมายด้วย ซึ่งในกรณีดังกล่าวอนุสัญญา ฯ ข้อ 7 ได้กำหนดไว้ว่า เด็กจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังเกิดและมีสิทธิที่จะมีชื่อนับแต่เกิดและสิทธิที่จะได้สัญชาติ และเท่าที่จะเป็นไปได้ สิทธิที่จะรู้จักและได้รับการดูแลเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตน รัฐภาคีต้องให้หลักประกันในการส่งเสริมสิทธิ เช่นว่านั้นภายใต้กฎหมายสัญชาติของรัฐและภายใต้การผูกพันตามตราสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเด็กนั้นจะตกเป็นผู้ไร้สัญชาติ ในเรื่องของการเลี้ยงดูนั้น อนุสัญญา ฯ เน้นการเลี้ยงดูและความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและบิดามารดาอย่างมาก โดยกำหนดให้รัฐภาคีให้หลักประกันว่าเด็กจะต้องไม่ถูกแยกจากบิดามารดาโดยขัดกับความประสงค์ของบิดามารดา เว้นแต่การแยกเด็กนั้นจะเป็นไปตามกฎหมายซึ่งสามารถตรวจสอบได้โดยศาลและเป็นกรณีจำเป็นที่จะต้องแยกเด็กออกมาเพื่อ

ประโยชน์สูงสุดของเด็กเอง เมื่อมีการทำร้ายใช้เด็กในทางที่ผิดหรือเด็กถูกบิดามารดาทอดทิ้ง ทั้งนี้ เพราะโดยหลักการแล้วบุคคลที่จะเลี้ยงดูเด็กได้ดีที่สุดคือ บิดาและมารดาด้วยกัน ซึ่งเป็นไปตาม ข้อเท็จจริงตามธรรมชาติที่ว่า ไม่มีใครรักและหวังดีต่อเด็กเกินไปกว่าบิดามารดาของเด็กนั้น ยกเว้น กรณีที่บิดาหรือมารดาของเด็กมีปัญหาอย่างอื่นทำให้ไม่สามารถดูแลเด็กหรือบางครั้งกลับทำร้ายเด็กเอง ตัวอย่างเช่น บิดามารดาติดยาเสพติดหรือสุราแล้วมาทำร้ายลูกหรือละเลยไม่ดูแลเด็ก การขายลูกให้ค้าประเวณี การให้ลูกไปจำหน่ายยาเสพติด เป็นต้น ดังนั้น โดยหลักการแล้วเด็กมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลจากทั้งบิดาและมารดาทั้งสองคน หากรัฐจะต้องเข้าไปแยกเด็กออกมาดูแลโดยรัฐต้องเป็นกรณีที่เด็กนั้นจะตกอยู่ในอันตรายหรือถูกทอดทิ้ง และต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กนั่นเอง

หากเด็กไม่สามารถอยู่กับทั้งบิดาหรือมารดาได้ เพราะบิดามารดาแยกกันอยู่ เช่น การหย่า ในกรณีเช่นนี้จะต้องกำหนดที่อยู่ของเด็กว่าจะให้เด็กอยู่กับใครและทุกฝ่ายจะต้องได้รับโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นรวมทั้งตัวเด็กเองด้วย การแยกกับอยู่ของบิดาและมารดา ซึ่งทำให้เด็กต้องแยกไปอยู่กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือจากทั้งสอง โดยรัฐนำมาดูแล เด็กยังมีสิทธิที่จะรักษาความสัมพันธ์ส่วนตัวและการติดต่อโดยตรงกับบิดาและมารดาที่เด็กไม่ได้อยู่ด้วยอย่างสม่ำเสมอ เว้นแต่การติดต่อสัมพันธ์นั้นจะขัดกับประโยชน์สูงสุดของเด็กนั่นเอง (ข้อ 9) นอกจากนี้รัฐยังต้องใช้ความพยายามเพื่อให้หลักประกันว่าหลักการที่ว่าทั้งบิดาและมารดามีความรับผิดชอบร่วมกันในการเลี้ยงดูและพัฒนาการของเด็ก (ข้อ 18) ในการที่รัฐอนุญาตให้มีการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม รัฐจะต้องให้หลักประกันว่าประโยชน์สูงสุดของเด็กจะเป็นข้อพิจารณาที่สำคัญที่สุดในเรื่องการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม (ข้อ 21) และต้องใช้ความระมัดระวังอย่างเต็มที่ไม่ให้เด็กถูกทำร้ายหรือถูกนำไปใช้ประโยชน์โดยมิชอบในด้านต่าง ๆ โดยใช้การรับบุตรบุญธรรมบังหน้า

2. สิทธิในการพัฒนา เช่น การพัฒนาทางร่างกาย สมอง จิตใจ และอารมณ์

เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองในทุกรูปแบบที่จะเป็นอันตรายต่อเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครองจากการถูกทำร้ายทั้งทางร่างกาย จิตใจและทางเพศ ซึ่งรวมทั้งการล่วงละเมิดทางเพศกับหรือการแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ จากเด็ก เช่น การค้าประเวณีเด็ก การขายเด็ก การนำเด็กไปใช้ข่มขู่ ไม่ว่าโดยบิดา มารดา ผู้ปกครองเด็กหรือโดยบุคคลอื่น เด็กที่ลี้ภัยจากอันตรายเข้ามาในประเทศของรัฐภาคีจะต้องได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลือ เด็กพิการทั้งทางร่างกายและจิตใจมีสิทธิได้ใช้ชีวิตที่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีและได้รับการส่งเสริมให้พึ่งพาตนเองกับมีส่วนร่วมในชุมชน เด็กมีสิทธิได้รับการคุ้มครองจากโรคภัยต่าง ๆ ตามมาตรฐานสาธารณสุขที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ จะต้องไม่มีเด็กคนถูกตัดออกจากการได้รับการบริการสาธารณสุข เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการใช้แรงงาน โดยห้ามการใช้แรงงานเด็กที่อายุต่ำกว่าอายุขั้นต่ำที่ให้ทำงานได้ ซึ่งปัจจุบันกฎหมายแรงงานของไทยกำหนดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานห้ามเด็กที่อายุยังไม่เกิน 15 ปี บริบูรณ์

ทำงาน ส่วนเด็กที่อายุเกิน 15 ปีและทำงานได้การทำงานของเด็กรู้จักต้องไม่เป็นงานที่อันตราย ต้องไม่
 ขัดขวางการศึกษาของเด็กหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ร่างกาย จิตใจ ศีลธรรม หรือพัฒนาการทาง
 สังคมของเด็ก ในส่วนของยาเสพติดเด็กก็มีสิทธิได้รับการคุ้มครองจากการใช้ยาเสพติดในทุกรูปแบบ
 และมีสิทธิได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการถูกใช้ในการผลิตหรือการค้ายาเสพติด เด็กมีสิทธิได้รับ
 การคุ้มครองจากรัฐและสังคมจากการถูกนำไปใช้ประโยชน์ทางเพศหรือการล่วงละเมิดทางเพศในทุก
 รูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการชักชวนหรือข่มขู่ให้เข้าร่วมกิจกรรมทางเพศ การค้าประเวณีหรือการเข้าไปมี
 ส่วนในสื่อลามกเด็ก การลักพาตัว การค้าเด็กในทุกรูปแบบ เด็กมีสิทธิได้รับการปกป้อง คุ้มครอง
 จากการถูกนำไปใช้ในการสูบบุหรี่ด้วยกำลังอาวุธ ซึ่งแต่เดิมอนุสัญญาได้กำหนดอายุขั้นต่ำไว้ที่ 15 ปี แต่
 ต่อมาได้กำหนดในพิธีสารของอนุสัญญานี้ได้ขยายอายุขั้นต่ำเป็น 18 ปี

เด็กที่ตกเป็นผู้ต้องหามีสิทธิหลายประการคือ เด็กจะต้องไม่ถูกลงโทษด้วยความทารุณ
 โหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม และเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี จะต้องไม่ถูกลงโทษด้วยการประหารชีวิตหรือ
 ด้วยการจำคุกตลอดชีวิตโดยไม่มีโอกาสได้รับการปล่อยตัว เด็กที่ถูกจับกุม คမ်းขัง จะต้องถูกควบคุม
 ตัวหรือ ขังแยกจากผู้ใหญ่ เพื่อป้องกันการเรียนรู้ถ่ายเทพหตุติกรรมจากผู้ต้องขังหรือนักโทษที่เป็น
 ผู้ใหญ่และเป็นการป้องกันมิให้เด็กถูกข่มเหง รังแก บังคับจิตใจ หรือตกอยู่ในอิทธิพลของผู้ต้องขังที่
 เป็นผู้ใหญ่ นอกจากนั้นสถานคุมขังผู้ใหญ่อาจไม่เหมาะสมกับเด็ก และเด็กที่ถูกจับกุมคุมขังมีสิทธิได้รับ
 ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายและด้านอื่นโดยเร็ว นอกจากนั้นเด็กที่เป็นผู้ถูกกระทำจากการถูก
 ทอดทิ้ง การหาประโยชน์โดยมิชอบหรือทำร้ายและการล่วงละเมิด การทรมานหรือการลงโทษโดย
 โหดร้าย ทารุณหรือโดยไร้มนุษยธรรม มีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือฟื้นฟูสภาพร่างกาย จิตใจและ
 ให้อภัยคืนสู่สังคมที่ดีได้อีกด้วย

3. สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง เช่น ได้รับการคุ้มครองจากการทำร้าย ทารุณกรรม
 ทอดทิ้ง การแสวงหาประโยชน์ การลักพา

สิทธิในการพัฒนาตนเองของเด็กเน้นทั้งด้านการพัฒนาทางร่างกายและสติปัญญา การ
 พัฒนาทางด้านร่างกาย อนุสัญญา ฯ เน้นที่การเลี้ยงดูเด็กโดยพ่อแม่หรือในบางกรณีโดยรัฐและระบุแต่
 เด็กมีสิทธิที่จะมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่เพียงพอต่อการพัฒนาการของเด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ
 สติปัญญา ศีลธรรมและทางสังคม เด็กมีสิทธิได้รับการบริการสาธารณสุขและการตรวจรักษาเพื่อให้
 เด็กพ้นจากโรคภัยที่ป้องกันรักษาได้และไม่ให้โรคภัยดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการของเด็ก เด็ก
 มีสิทธิที่ได้ และที่สำคัญอย่างยิ่งคือสิทธิของเด็กที่จะได้รับการศึกษา อันเป็นพื้นฐานและมาตรการที่
 จำเป็นต่อการพัฒนาของเด็ก อนุสัญญานี้เห็นว่าเด็กมีสิทธิได้รับการศึกษาเพื่อให้เด็กได้พัฒนา
 บุคลิกภาพ ความสามารถพิเศษ และความสามารถทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กให้เต็มศักยภาพ
 ของเด็กแต่ละคน ให้เด็กได้พัฒนาความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เป็นการ

เตรียมเด็กให้มีชีวิตและมีความรับผิดชอบต่อสังคมที่เสรีด้วยจิตสำนึกแห่งความเข้าใจ สันติภาพ ความอดกลั้น ความเสมอภาคทางเพศ และมิตรภาพในหมู่มวลมนุษยชนไม่แยกว่าเป็นกลุ่มใด ทั้งให้มีความเคารพต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและเคารพต่อบิดามารดา เอกอัครราชทูต วัฒนธรรม ภาษาและค่านิยมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นของตนเองและที่แตกต่างไป (ข้อ 29) สิทธิในการศึกษานั้นอยู่บนพื้นฐานที่จะต้องให้เด็กมีโอกาสที่เท่าเทียมกัน โดยรัฐจะต้องจัดการศึกษาภาคบังคับในระดับชั้นประถมให้ทั่วถึง โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายจากเด็กทุกคน และต้องส่งเสริมการพัฒนาการศึกษาในระดับชั้นมัธยมในรูปแบบที่หลากหลายและการศึกษาวิชาชีพ เพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสที่เข้าศึกษาได้ โดยรัฐอาจจัดมาตรการที่เหมาะสม เช่น การจัดการศึกษาให้โดยผู้เรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือจัดให้มีความช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อการศึกษาในกรณีจำเป็นในด้านการศึกษาที่สูงกว่าชั้นมัธยมนั้น รัฐต้องจัดให้เด็กทุกคนมีโอกาสที่เท่าเทียมกันตามความสามารถทางสติปัญญาของเด็ก และรัฐต้องจัดมาตรการส่งเสริมให้เด็กมาเรียน โดยสม่ำเสมอและลดจำนวนเด็กที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน อนุสัญญา ฯ ครอบคลุมถึงเด็กทุกคนที่อยู่ในเขตอำนาจของรัฐนั้น ไม่ว่าจะมิใช่สัญชาติใดก็ตามหลักการ ไม่เลือกปฏิบัติ ดังนั้น เด็กไม่ว่าจะมีสัญชาติใด และไม่ว่าการอยู่ในเขตอำนาจของรัฐนั้นจะมีสถานะที่ถูกกฎหมายหรือไม่ก็ตาม ก็มีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาภาคบังคับและมีสิทธิที่จะได้รับ โอกาสที่เท่าเทียมกัน สำหรับการศึกษที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ (ข้อ 28) ในส่วนของเด็กที่พิการในรูปแบบต่าง ๆ รัฐต้องจัดให้เด็กเหล่านี้มีโอกาสที่จะได้รับการศึกษาอย่างเต็มที่เช่นเดียวกับเด็กปกติด้วย

4. สิทธิในการมีส่วนร่วม เช่น การแสดงความคิดเห็น การได้รับข้อมูลข่าวสาร การแสดงออกทางศาสนาหรือความเชื่อของตน รวมถึงการส่งเสริมให้มีการเผยแพร่หนังสือ หรืออื่น ๆ เพื่อเด็กอีกด้วย

สิทธิในการมีส่วนร่วมของเด็กในรูปแบบต่างๆ เป็นปัญหามากสำหรับประเทศทางตะวันตกที่มีแนวปฏิบัติในการไม่เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นมากนัก อนุสัญญา ฯ เน้นถึงสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของเด็ก โดยเสรีในทุกเรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็กและรัฐภาคีต้องดำเนินการให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นทั้งต้องให้น้ำหนักต่อความคิดเห็นนั้นตามควรแก่อายุและวุฒิภาวะของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการทางศาลและการบริการที่จะมีผลกระทบต่อเด็ก เด็กต้องได้รับ โอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินการนั้นตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนด และสิทธิในการแสดงออกของเด็กรวมถึงอิสระในการแสวงหาได้รับหรือส่งต่อข้อมูลและความคิดเห็นในทุกรูปแบบและในสื่อทุกประเภท เด็กมีสิทธิที่จะมีเสรีภาพทางความคิด มโนธรรม และศาสนา สิทธิในการมีส่วนร่วมนี้รวมทั้งสิทธิของเด็กที่จะสมาคมกัน โดยสงบ เด็กมีสิทธิที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะที่มีความมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมเด็กในด้านต่าง ๆ

จะเห็นว่ามาตรการต่าง ๆ และการคุ้มครองเด็กในด้านต่าง ๆ ที่แยกออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ 4 กลุ่มนั้น ไม่ได้แยกจากกันโดยเด็ดขาด แต่มาตรการส่วนมากมีจุดมุ่งหมายในการคุ้มครองเด็กมากกว่า 1 ด้านและส่งเสริมซึ่งกันและกัน เช่น การให้อาหารและที่อยู่อาศัยการเลี้ยงดูโดยบิดามารดา ก็เพื่อสิทธิในชีวิตและความอยู่รอดของเด็ก แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นไปเพื่อพัฒนาการตามวัยของเด็กด้วย การคุ้มครองเด็กในด้านต่าง ๆ นอกจากเพื่อปกป้องกันเด็กจากอันตรายแล้ว ยังส่งเสริมการพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะด้านการศึกษาด้วย เพื่อไม่ให้อันตรายต่าง ๆ มาเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาและพัฒนาของเด็ก และเพื่อไม่ให้พัฒนาการของเด็กหยุดชะงัก ในการศึกษาสิทธิของเด็กในอนุสัญญา ฯ ว่าด้วยสิทธิเด็กนี้ จึงต้องมองในภาพรวมและมีความยืดหยุ่นกันมากกว่าที่จะดูว่ามาตรการใดคุ้มครองด้านใดโดยเฉพาะหลังจากที่ได้จัดทำอนุสัญญา ฯ ว่าด้วยสิทธิเด็กและมีประเทศเข้าเป็นภาคีสมาชิกถึง 195 ประเทศ แต่ปรากฏว่ามีปัญหาที่เกิดขึ้นมากคือปัญหาการค้าเด็กและการใช้ประโยชน์จากเด็กในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะทางเพศ กับปัญหาการที่เด็กต้องแก่ไปเกี่ยวข้องกับการสู้รบกันด้วยกำลังอาวุธเพิ่มมากขึ้นและมีความร้ายแรงเพิ่มขึ้น

การมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก พ.ศ. 2533 ฉบับนี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการยอมรับของประชาคมโลกว่า สิทธิเด็กมีมาตั้งแต่เกิดและควรได้รับการพัฒนาเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ และการพัฒนาเด็กไม่มีทางจะประสบความสำเร็จได้เลยถ้ายังมีการละเมิดสิทธิเด็กอยู่ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล เอกชน สังคม ชุมชน และครอบครัวซึ่งมีความใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด ต้องร่วมมือกันในอันที่จะพิทักษ์สิทธิเด็กเพื่อให้เด็กได้เจริญเติบโตและพัฒนาได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

แนวคิดพื้นฐานและหลักการในการจัดการศึกษาปฐมวัย

หลักการจัดการศึกษาท้องถิ่น ยึดหลักการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาเป็นสำคัญ คือ ภาคนโยบาย ควรเป็นหน้าที่หลักของส่วนกลางในการกำหนดนโยบาย แผนการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตร มาตรฐานการศึกษา การวัดประเมินคุณภาพการศึกษา ภาคปฏิบัติ ควรเป็นหน้าที่หลักของท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบดูแลการปฏิบัติงานในท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมรับผิดชอบด้วย

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานประสานและพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น (ม.ป.ป. : 4 - 10) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่า การเริ่มต้นเป็นจุดสำคัญของงานทุกชนิดในงานแห่งชีวิต จุดเริ่มต้นคือการเริ่มชีวิตในเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปในหมู่นักจิตวิทยาและนักการศึกษาว่าเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 5 ขวบ เป็นช่วงที่สำคัญช่วงหนึ่งของชีวิต ที่สมองมีการเจริญเติบโตมากกว่าทุกๆ ช่วงอายุ และเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการปูพื้นฐานทักษะต่าง ๆ ให้แก่เด็ก เพื่อมีความพร้อมที่จะพัฒนาในระดับ

ต่อไป ดังนั้นการจัดการศึกษาปฐมวัยพัฒนาขึ้นมาโดยแนวคิดต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 : 3 - 4)

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก พัฒนาการของมนุษย์ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัยจะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเจริญเติบโตและมีลักษณะการพัฒนาที่แตกต่างกันไปตามวัยด้วย ซึ่งบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละวัยตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึง 5 ขวบ

พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้และสามารถนำไปใช้พัฒนาเด็ก เช่น ทฤษฎีพัฒนาทางด้านร่างกายที่อธิบายการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กว่ามีลักษณะต่อเนื่องเป็นลำดับขั้น เด็กจะพัฒนาไปถึงขั้นใด จะต้องเกิดวุฒิภาวะของความสามารถนั้นก่อน เช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา อธิบายว่าเด็กเกิดมาพร้อมวุฒิภาวะซึ่งพัฒนาขึ้นตามอายุ ประสบการณ์ ค่านิยมทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นต้น

ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก จึงเป็นเสมือนแนวทางให้ผู้สอนหรือผู้เกี่ยวข้องเข้าใจเด็ก สามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคลเพื่อส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุเป้าหมายที่ต้องการไว้ชัดเจน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์มีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้รับมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้นและเด็กมีการเรียนรู้ตามธรรมชาติตั้งแต่เกิดก่อนเข้าสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรจึงยึดแนวคิดที่จะทำให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเองในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีมีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทดลอง สร้างสรรค์ แก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเองซึ่งมีอิทธิพล และมีผลต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัยเด็กจะรู้จักการเรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น รวมถึงธรรมชาติรอบตัว ดังนั้นในการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย จึงถือการเล่นอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก